

ซอฟต์แวร์พาเวอร์ มรดกทางวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว
ตามรอยชาติพันธุ์ในจังหวัดสระแก้ว

Soft Power: Cultural heritage to promote ethnic tourism
in Sa Kaeo Province

ปรีชญา รุ่งวิกรัยกานต์¹, วราวุฒิ คำพานุช², กิระฉัตร วันช่วย³ และ รังสรรค์ ลีเปี้ยว⁴
Preechaya Rungwikirikarn¹, Warawut Kumpanuch, Keerachutr Wunchoay³
and Rangsan Lee-biaw⁴

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์
Valaya Alongkorn Rajabhat University under the Royal Patronage Pathum, Thailand
Corresponding Author, Email: preechaya.rung@vru.ac.th¹

Received: 2024-11-6; Revised: 2025-6-28; Accepted: 2025-6-28

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) ศึกษาข้อมูลพื้นฐานทางประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์ในจังหวัดสระแก้ว 2) เพื่อพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวตามรอยชาติพันธุ์ในจังหวัดสระแก้ว และ 3) เพื่อพัฒนาแนวทางการส่งเสริมซอฟต์แวร์พาเวอร์ ทางวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวในจังหวัดสระแก้ว รูปแบบการวิจัยเป็นวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยวิธีการวิเคราะห์เอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม ใช้แนวคิดซอฟต์แวร์พาเวอร์ทฤษฎีการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นกรอบการวิจัย พื้นที่วิจัย คือ อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว กลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูลสำคัญคือกลุ่มผู้นำชาติพันธุ์ทั้ง 5 ชาติพันธุ์ ได้แก่ ชาติพันธุ์จีน ชาติพันธุ์เวียดนาม ชาติพันธุ์ญ้อ ชาติพันธุ์ลาว ชาติพันธุ์เขมร จำนวน 5 คน ใช้วิธีคัดเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี 3 ชนิด คือ 1) แบบสัมภาษณ์ 2) ข้อมูลจากเอกสารฐานข้อมูลชาติพันธุ์ 3) การจดบันทึก วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหาแล้วเขียนบรรยายเชิงพรรณนาผลการวิจัยพบว่า 1) พื้นฐานทางประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์ในจังหวัดสระแก้วมีทั้งหมด 5 ชาติพันธุ์ ได้แก่ ชาติพันธุ์จีน ชาติพันธุ์เวียดนาม ชาติพันธุ์ญ้อ ชาติพันธุ์ลาว ชาติพันธุ์เขมร อยู่ในพื้นที่อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว เป็นชุมชนที่มีมรดกภูมิปัญญาวิถีชีวิตศิลปวัฒนธรรมที่มีอัตลักษณ์โดดเด่นยังคงความดั้งเดิมของวิถีชีวิตไว้ มีศักยภาพเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัดสระแก้วได้ 2) การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวตามรอยชาติพันธุ์ในจังหวัดสระแก้ว สามารถพัฒนาสถานที่และชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์เชื่อมโยงได้ 2 ประเภท ได้แก่ 1) ท่องเที่ยวตามรอยอาหารชาติพันธุ์ 2) ท่องเที่ยวตามรอยประเพณีความเชื่อชาติพันธุ์ 3) แนวทางการส่งเสริมซอฟต์แวร์พาเวอร์ทางวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวในจังหวัดสระแก้ว ได้แก่ 1) การจัดทำนิตรรศการประวัติศาสตร์ 5 ชาติพันธุ์ 2) การจัดเก็บรวบรวมองค์ความรู้ และจัดทำเอกสารเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ 3) การจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว

คำสำคัญ: ซอฟต์แวร์พาเวอร์, ชาติพันธุ์ในจังหวัดสระแก้ว, ส่งเสริมการท่องเที่ยว, มรดกทางวัฒนธรรม

Abstract

This article aims to 1) Study the basic historical and ethnic background of the people in Sra Kaeo province 2) Develop ethnic tourism routes in Sra Kaeo province 3) Develop strategies for promoting cultural soft power for tourism in Sra Kaeo province. The research

methodology is qualitative, using document analysis, in-depth interviews, and non-participatory observation. The research framework is based on the concepts of soft power, heritage management theory, and cultural tourism theory. The research area is Aranyaprathet district, Sra Kaeo province. The key informants for this study are the leaders of five ethnic groups: Chinese, Vietnamese, Yaw, Lao, and Khmer, with a total of five informants selected purposively. The research tools used include 1) Interview guide 2) Data from ethnic group databases 3) Field notes. The data were analyzed through content analysis, followed by a descriptive narrative. The findings of the research are as follows 1) The ethnic history of Sra Kaeo province consists of five ethnic groups: Chinese, Vietnamese, Yaw, Lao, and Khmer. These communities are located in the Aranyaprathet district and possess unique cultural identities, maintaining traditional lifestyles. They also have the potential to become significant tourist attractions for Sra Kaeo province 2) The development of ethnic tourism routes in Sra Kaeo can be categorized into two types 1. Ethnic food tourism 2. Ethnic belief and cultural tradition tourism 3) Strategies for promoting cultural soft power for tourism in Sra Kaeo province include 1) Organizing exhibitions on the history of the five ethnic groups 2) Collecting and organizing knowledge and publishing informational materials for public outreach 3) Creating promotional media for tourist attractions.

Keywords: Soft Power, Ethnic groups in Sa Kaeo Province, Promote tourism, Cultural heritage

บทนำ

รัฐบาลไทยได้ดำเนินนโยบายสนับสนุน “Soft Power” และอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ โดยมีเป้าหมายเพื่อตอบสนองต่อความท้าทายหลากหลายด้าน ทั้งนี้ กระทรวงวัฒนธรรมในฐานะหน่วยงานหลัก ได้ขับเคลื่อนนโยบายดังกล่าวภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ในมิติของการสร้างขีดความสามารถในการแข่งขัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งภายใต้ระเบียบวาระแห่งชาติ BCG Economy Model ในสาขาการท่องเที่ยวและเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ทั้งนี้ การส่งเสริม Soft Power ที่เน้นอัตลักษณ์ความเป็นไทย มุ่งเน้นการประยุกต์ใช้ “อัตลักษณ์ท้องถิ่น” เพื่อขับเคลื่อนอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ในบริบทการท่องเที่ยว ซึ่งสามารถสร้างความสนใจและดึงดูดนักท่องเที่ยวที่มีความสนใจในวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ของพื้นที่ (Dinnie, 2015)

การจัดกิจกรรมที่สะท้อนถึงมรดกทางวัฒนธรรม อาทิ เทศกาลพื้นบ้าน การแสดงศิลปะท้องถิ่น และการนำเสนอวิถีชีวิตชุมชน สามารถสร้างประสบการณ์ที่มีความหมายและคุณค่าให้แก่นักท่องเที่ยว (Nye, 2004)

ในบริบทของจังหวัดสระแก้ว ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีอารยธรรมโบราณและประวัติศาสตร์อันยาวนาน ตั้งแต่ยุคหินใหม่ ยุคโลหะ และสืบเนื่องมาถึงอาณาจักรทวารวดีและอาณาจักรเขมรโบราณ จังหวัดนี้ยังมีร่องรอยของโบราณสถาน โบราณวัตถุ และแหล่งความเชื่อ ตลอดจนตำนานเล่าขานที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์สำคัญทางประวัติศาสตร์ อาทิ ศักดิ์สงครามกับอาณาจักรเขมรในสมัยสมเด็จพระนเรศวรมหาราช และสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช เมื่อครั้งดำรงตำแหน่งสมเด็จพระยามหากษัตริย์ศึก นอกจากนี้ จังหวัดสระแก้วยังเป็นเส้นทางเดินทัพและการอพยพของศัตรูในอดีต รวมทั้งมีบทบาทในช่วงสงครามมหาเอเชียบูรพา

พื้นที่นี้ยังมีความโดดเด่นด้านพหุวัฒนธรรมจากการอยู่อาศัยร่วมกันของกลุ่มชาติพันธุ์ที่หลากหลาย อาทิ ชาติพันธุ์จีน เวียดนาม ลาว และเขมร ซึ่งผสมผสานอยู่ร่วมกันอย่างสันติ (ศิริกมล สายสร้อย, 2551) นำไปสู่การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในหลากหลายมิติ ได้แก่ มิติทางศาสนา วัฒนธรรม ความศรัทธา ธรรมชาติ เทศกาล ชาติพันธุ์ และการค้าชายแดน

การจัดการมรดกทางวัฒนธรรมจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Harrison, 2013) โดยทฤษฎีด้านการจัดการมรดกวัฒนธรรมเน้นการรักษาความหลากหลายทางวัฒนธรรม การบริหารจัดการทรัพยากรทางวัฒนธรรมอย่างมีประสิทธิภาพ และการส่งเสริมการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Smith, 2006) อีกทั้งการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการออกแบบและพัฒนาการท่องเที่ยวยังเป็นหัวใจสำคัญ เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่เป็นธรรมและเคารพต่อค่านิยมท้องถิ่น (McKercher & du Cros, 2002) การจัดการมรดกทางวัฒนธรรมในบริบทการท่องเที่ยว ควรคำนึงถึงทั้งความต้องการของนักท่องเที่ยวและการอนุรักษ์เอกลักษณ์วัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างสมดุล (Smith, 2006) ซึ่งการพัฒนาตามแนวทางดังกล่าวจะส่งเสริมให้เกิดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน และสามารถสร้างคุณค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจและสังคมให้แก่พื้นที่ (Boley & McGehee, 2014)

จากการสำรวจพื้นที่เบื้องต้นผู้วิจัยเล็งเห็นถึงความสามารถในการพัฒนาการท่องเที่ยวตามรอยชาติพันธุ์ในพื้นที่จังหวัดสระแก้ว ซึ่งสามารถใช้มรดกทางวัฒนธรรมเป็นเครื่องมือในการสร้างความสนใจและเสน่ห์ให้กับนักท่องเที่ยว อีกทั้งการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่นี้สามารถช่วยเพิ่มมูลค่าให้กับเศรษฐกิจท้องถิ่น และสร้างความเข้าใจระหว่างวัฒนธรรมได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานทางประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์ในจังหวัดสระแก้ว
- 2) เพื่อพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวตามรอยชาติพันธุ์ในจังหวัดสระแก้ว

การทบทวนวรรณกรรม

1. แนวคิดของซอฟต์แวร์ ซอฟต์แวร์ หมายถึง ความสามารถในการดึงดูดและโน้มน้าวผู้อื่น โดยไม่ต้องใช้การบังคับหรือกำลัง แนวคิดนี้เน้นการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีและเสน่ห์ผ่านวัฒนธรรมและค่านิยม ซึ่งมีอิทธิพลต่อการรับรู้และความชื่นชมในระดับสากลการใช้ซอฟต์แวร์ในการส่งเสริมการท่องเที่ยว นั้นมักจะเกี่ยวข้องกับการสร้างกิจกรรมที่สะท้อนถึงวัฒนธรรมท้องถิ่น การจัดงานเทศกาล หรือการพัฒนาผลิตภัณฑ์ท่องเที่ยวที่มีความหมายและเอกลักษณ์ (Anholt, 2007) ในบริบทของการท่องเที่ยว การใช้ซอฟต์แวร์สามารถช่วยในการสร้างความสนใจและดึงดูดนักท่องเที่ยวที่มีความสนใจในวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ของพื้นที่ (Dinnie, 2015) การจัดงานที่สะท้อนถึงมรดกทางวัฒนธรรม เช่น งานเทศกาลพื้นบ้าน การแสดงศิลปะท้องถิ่น และการนำเสนอวิถีชีวิตของชุมชนสามารถสร้างประสบการณ์ที่มีความหมายให้กับนักท่องเที่ยว (Nye, 2004)

2. มรดกทางวัฒนธรรมและการท่องเที่ยว มรดกทางวัฒนธรรม (Cultural Heritage) เป็นองค์ประกอบสำคัญในการสร้างความน่าสนใจและเสน่ห์ให้กับแหล่งท่องเที่ยวมรดกทางวัฒนธรรม ประกอบด้วยสิ่งต่างๆ เช่น สถาปัตยกรรม ประเพณี ศิลปะ และความเชื่อ ซึ่งสามารถนำมาใช้ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่มีเอกลักษณ์และความน่าสนใจ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (Cultural Tourism) เป็นแนวทางที่มุ่งเน้นการเสนอประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมของสถานที่ (UNESCO Institute for Statistics, 2009) การจัดการมรดกทางวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวมีความสำคัญในการสร้าง

ความยั่งยืนและรักษาความเป็นเอกลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยว (Smith, 2006) การส่งเสริมการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับมรดกทางวัฒนธรรมสามารถช่วยสร้างความสนใจและเพิ่มมูลค่าให้กับพื้นที่เป้าหมายได้

3. ทฤษฎีการจัดการมรดกทางวัฒนธรรม การจัดการมรดกทางวัฒนธรรมเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Harrison, 2013) ทฤษฎีการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมมักจะมุ่งเน้นที่การรักษาความหลากหลายทางวัฒนธรรม การจัดการทรัพยากรทางวัฒนธรรมอย่างมีประสิทธิภาพ และการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Smith, 2006) การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาท่องเที่ยวเป็นสิ่งสำคัญเพื่อให้เกิดการพัฒนาเป็นไปในทิศทางที่เป็นธรรมและสอดคล้องกับค่านิยมท้องถิ่น (McKercher & du Cros, 2002) การจัดการมรดกทางวัฒนธรรมในการพัฒนาการท่องเที่ยวต้องพิจารณาถึงความต้องการและความสนใจของนักท่องเที่ยว รวมถึงการรักษาความเป็นเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมท้องถิ่น (Smith, 2006) การพัฒนาที่สอดคล้องกับแนวทางเหล่านี้จะช่วยให้การท่องเที่ยวมีความยั่งยืนและสร้างคุณค่าเพิ่มให้กับพื้นที่

จากการสำรวจพื้นที่เบื้องต้นผู้วิจัยสังเกตเห็นถึงความสามารถในการพัฒนาการท่องเที่ยวตามรอยชาติพันธุ์ในพื้นที่จังหวัดสระแก้ว ซึ่งสามารถใช้มรดกทางวัฒนธรรมเป็นเครื่องมือในการสร้างความสนใจและเสน่ห์ให้กับนักท่องเที่ยว (Cohen, 2011, p.120) การพัฒนาการท่องเที่ยวในจังหวัดสระแก้วควรมีการจัดกิจกรรมที่สะท้อนถึงวิถีชีวิตของชาติพันธุ์ และการสร้างเส้นทางท่องเที่ยวที่เน้นการเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรม การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่นี้สามารถช่วยเพิ่มมูลค่าให้กับเศรษฐกิจท้องถิ่นและสร้างความเข้าใจระหว่างวัฒนธรรมได้ (McKercher & du Cros, 2002, p.106)

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง ซอฟต์แวร์มรดกทางวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวตามรอยชาติพันธุ์ในจังหวัดสระแก้ว ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีวิธีการดำเนินงานวิจัยตามวัตถุประสงค์ของสิ่งที่ต้องการศึกษา ดังนี้

วิธีดำเนินการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 1 เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานทางประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์ในจังหวัดสระแก้ว การศึกษาตามวัตถุประสงค์งานวิจัยข้อนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพโดยจะใช้วิธีการวิจัยคือ

1.1 การวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร เกี่ยวกับชาติพันธุ์ ในจังหวัดสระแก้ว เช่น บทความวิจัย บทความวิชาการ หนังสือประวัติศาสตร์ ข้อมูลจากสำนักวัฒนธรรมจังหวัดสระแก้ว ข้อมูลจากฐานข้อมูลชาติพันธุ์ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร เป็นต้น

1.2 การสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้นำกลุ่มชาติพันธุ์ และการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วมเพื่อจัดบันทึกรวบรวมข้อมูลของวิถีชีวิตความเป็นอยู่ในยุคสมัยปัจจุบันของทั้ง 5 ชาติพันธุ์ โดยใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง กำหนดผู้ให้ข้อมูลแต่ละชาติพันธุ์เป็นผู้นำของแต่ละชาติพันธุ์ รวมผู้ให้ข้อมูล 5 คน นอกจากนั้นเป็นการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม โดยผู้วิจัยลงพื้นที่ไปสัมผัสวิถีชีวิตชุมชนด้วยตนเอง

พื้นที่เป้าหมายคือพื้นที่อำเภอรัฐประเศ จังหวัดสระแก้ว ซึ่งเป็นที่พักอาศัยของชุมชนทั้ง 5 ชาติพันธุ์ ได้แก่ ชาติพันธุ์จีน ชาติพันธุ์เวียดนาม ชาติพันธุ์ญ้อ ชาติพันธุ์ลาว ชาติพันธุ์เขมร รวมถึงเป็นแหล่งรวมสถานที่ที่สื่อถึงวิถีชีวิตประเพณีความเชื่อ เช่น วัด ศาลเจ้า แหล่งอาหารพื้นถิ่น แหล่งงานฝีมือของใช้เครื่องนุ่งห่มที่สืบทอดวัฒนธรรมประเพณีกันมาหลายชั่วอายุ ซึ่งเป็นวัตถุประสงค์หลักของงานวิจัยนี้ที่มุ่งค้นหาแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมชาติพันธุ์เพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวซอฟต์แวร์ของจังหวัดสระแก้ว แบ่งเป็น 1) ชุมชนถนนเจ้าพระยาบดินทร์ อำเภอรัฐประเศ แหล่งชุมชนชาติพันธุ์จีน 2) ชุมชนมิตรสัมพันธ์ ซอยบ้านญวน อำเภอรัฐประเศ แหล่งชุมชนชาติพันธุ์เวียดนาม 3) บ้านคลองน้ำใส อำเภอรัฐประเศ แหล่งชุมชนชาติ

พันธ์อู้อ 4) บ้านหันทราย อำเภอรัญประเทศ แหล่งชุมชนชาติพันธุ์ลาว 5) บ้านตุน ตำบลบ้านด่าน อำเภอรัญประเทศ แหล่งชุมชนชาติพันธุ์เขมร

ในส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลของวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้นำกลุ่มชาติพันธุ์ และการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม ผู้วิจัยจะรวบรวมข้อมูลจากการจดบันทึกและภาพถ่าย แล้วจึงมาวิเคราะห์ นำเสนอข้อมูลโดยการบรรยายเชิงพรรณนา

วิธีดำเนินการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 2 เพื่อพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวตามรอยชาติพันธุ์ ในจังหวัดสระแก้ว การศึกษาตามวัตถุประสงค์งานวิจัยข้อนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพโดยจะใช้วิธีการวิจัย คือ

การรวบรวมข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวจากสำนักงานการท่องเที่ยวจังหวัดสระแก้ว แล้วผู้วิจัยจึงทำการจัดแบ่งประเภทของแหล่งท่องเที่ยวตามรอยชาติพันธุ์ในจังหวัดสระแก้ว จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้นำกลุ่มชาติพันธุ์ที่ได้จากวิธีวิจัยของวัตถุประสงค์งานวิจัยข้อที่ 1 จากนั้นศึกษาความเชื่อมโยงของเส้นทางแต่ละสถานที่ท่องเที่ยวตามรอยชาติพันธุ์นำมาแสดงผลในรูปแบบแผนที่เส้นทางท่องเที่ยว

สถานที่เก็บข้อมูล ได้แก่ 1) ชุมชนถนนเจ้าพระยาบดินทร์ อำเภอรัญประเทศ แหล่งชุมชนชาติพันธุ์จีน 2) ชุมชนมิตรสัมพันธ์ ซอยบ้านญวน อำเภอรัญประเทศ แหล่งชุมชนชาติพันธุ์เวียดนาม 3) บ้านคลองน้ำใส อำเภอรัญประเทศ แหล่งชุมชนชาติพันธุ์อู้อ 4) บ้านหันทราย อำเภอรัญประเทศ แหล่งชุมชนชาติพันธุ์ลาว 5) บ้านตุน ตำบลบ้านด่าน อำเภอรัญประเทศ แหล่งชุมชนชาติพันธุ์เขมร

การวิเคราะห์ข้อมูลของวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 ผู้วิจัยจะรวบรวมข้อมูลจากของแหล่งท่องเที่ยว นำมาจัดแบ่งประเภทแล้วนำเสนอข้อมูลแบบตารางนำเสนอและภาพประกอบเส้นทางท่องเที่ยวในรูปแบบแผนที่การท่องเที่ยว

วิธีดำเนินการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 3 เพื่อพัฒนาแนวทางการส่งเสริมซอฟต์แวร์ทางวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวในจังหวัดสระแก้ว

การศึกษาตามวัตถุประสงค์งานวิจัยข้อนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพโดยจะใช้วิธีการวิจัย คือ การวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร เกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เช่น บทความวิจัย บทความวิชาการ ที่มีบริบทใกล้เคียงกัน เพื่อนำมาวิเคราะห์เป็นแนวทางตามวัตถุประสงค์ในข้อนี้

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลพื้นฐานทางประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์ในจังหวัดสระแก้ว

ชาติพันธุ์จีน

มีข้อมูลว่ากลุ่มชาติพันธุ์จีนในพื้นที่จังหวัดสระแก้วมีสองกลุ่มที่อพยพมาจากต่างที่กัน โดยกลุ่มแรกเริ่มต้นอยู่ที่จังหวัดพระตะบองในราชอาณาจักรกัมพูชา ซึ่งในขณะนั้นพระตะบองเป็นส่วนหนึ่งของประเทศไทย ต่อมาในปี พ.ศ. 2498 ตามประวัติศาสตร์ไทยจำเป็นต้องส่งมอบพื้นที่พระตะบอง เสียมราฐ และศรีโสภณให้กับกัมพูชาตามสนธิสัญญาที่ได้ทำร่วมกับฝรั่งเศส กลุ่มชาติพันธุ์จีนกลุ่มนี้จึงได้อพยพจากเขตพิพาทดินแดนนั้นเข้ามาในเขตแดนประเทศไทย ส่วนใหญ่เลือกเข้ามาตั้งถิ่นฐานในที่ตั้งของอำเภอรัญประเทศในปัจจุบัน (ศิริกมล สายสร้อย, 2551)

กลุ่มชาติพันธุ์จีนกลุ่มที่สองอพยพมาจากเขตภาคกลางของประเทศไทย เช่น จังหวัดกรุงเทพฯ จังหวัดสมุทรสงคราม จังหวัดฉะเชิงเทรา และจังหวัดชลบุรี (ย่านบางปลาสร้อย) ชาติพันธุ์จีนกลุ่มนี้มีบรรพบุรุษที่อพยพมาจากประเทศจีนในประวัติศาสตร์ด้วยเรือสำเภาและเรือกลไฟ มีข้อมูลบันทึกโดยชัดเจนว่าชาติพันธุ์จีนในอัญประเทศมีบรรพบุรุษซึ่งอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในประเทศไทยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2373 เป็นต้นมา

ปัจจุบันชุมชนชาวจีนในเขตตัวเมืองอำเภอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว รวมตัวกันอยู่บริเวณถนนเจ้าพระยาบดินทร์ โดยที่ในปัจจุบันถนนสายนี้ยังคงสะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตและกิจกรรมการประกอบอาชีพ

ของชาวจีนที่เน้นด้านการค้าขาย อาคารและบ้านเรือนที่ตั้งอยู่สองข้างทางนั้นมักมีป้ายร้านค้าภาษาจีนประดับอยู่จำนวนมาก (ภากร ฉัตรเจริญสุข, 2558)

ชาติพันธุ์เวียดนาม

กลุ่มชาติพันธุ์เวียดนามเข้ามาตั้งถิ่นฐานในอำเภอรัญประเทศช่วงปี พ.ศ. 2489 หลังจากสงครามโลกครั้งที่ 2 สิ้นสุดลง ประเทศไทยต้องคืนพื้นที่มณฑลบูรพาให้กับฝรั่งเศส ในรัฐบาลสมัยนั้นได้เชิญชวนชาวต่างชาติที่เคยอาศัยในกัมพูชากลับมาภายใต้การปกครองของไทยให้เข้ามาอาศัยในประเทศไทย ชาวเวียดนามที่อยู่ในกัมพูชาได้ยินข่าวและไม่อยากอยู่ภายใต้การปกครองของฝรั่งเศสจึงอพยพตามคำเชิญของรัฐบาลไทย โดยมีนายฟาม ถัน ตริน เป็นผู้นำกลุ่มชาวเวียดนามจากจังหวัดพระตะบอง และนำพาชาวเวียดนามกลุ่มนี้เข้ามาอยู่ในประเทศไทยด้วยความช่วยเหลือจากรัฐบาลไทยที่จัดขบวนรถไฟพิเศษเพื่ออำนวยความสะดวกในการเดินทาง ในครั้งนั้นมีชาวเวียดนามจำนวน 1,500 – 2,000 คน รวมทั้งชาวเวียดนามจากอำเภอรณอากาศ ซึ่งนำเกวียนเทียมวัว 7 เล่ม และรถม้า 4 คัน ใช้เวลานานถึง 8 วันในการเดินทาง จนมาถึงอรัญประเทศ รถม้าที่นำเข้ามานั้นได้กลายเป็นประโยชน์อย่างมากสำหรับการขนส่ง โดยกลุ่มชาติพันธุ์เวียดนามในอรัญประเทศได้มีการขยายรถม้าเพิ่มขึ้นเป็นกว่า 20 คัน เพื่อใช้ส่งผู้โดยสารและขนส่งสัมภาระต่าง ๆ จากอรัญประเทศไปคลองลึก และจากตลาดถึงสถานีรถไฟ รวมไปถึงการขนส่งไม้จากโรงเลื่อยสู่ตลาดและหมู่บ้านใกล้เคียง (ฉัตรฉัตร กัจจรวัดนสิริ, 2553)

ชาวเวียดนามเลือกปลูกบ้านตามสองข้างถนนเจ้าพระยาบดินทร์ ซึ่งอยู่ในบริเวณป่าสะแก ใกล้ตลาดและสถานที่ราชการ และเรียกชื่อหมู่บ้านนี้ว่า 'นิคมญวน' ต่อมาในปี พ.ศ. 2510 เทศบาลตำบลอรัญประเทศได้เปลี่ยนชื่อใหม่เป็น "มิตรสัมพันธ์" เพื่อเป็นการยกย่องชุมชนชาติพันธุ์เวียดนามซึ่งยังคงอยู่จนถึงปัจจุบัน

ชาติพันธุ์ญ้อ

ประชาชนชาติพันธุ์ญ้อในจังหวัดสระแก้วมีต้นกำเนิดมาจากเมืองเวียงจันทน์หรือท่าอุเทนในช่วงเหตุการณ์ที่เจ้าพระยาราชสุภาวดี (สิงห์ สิงหเสนี) ได้รับพระราชทานยศจนกลายเป็นเจ้าพระยาบดินทรเดชา เพื่อปราบกบฏเจ้าอนุวงศ์ในสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว หลังจากการปราบกบฏแล้วเขาก็ได้กวาดต้อนผู้คนไทย โดยชาติพันธุ์ญ้อได้ตั้งถิ่นฐานแรกที่บ้านดงอรัญในเขตจังหวัดศรีสะเกษ ราชอาณาจักรกัมพูชา ก่อนที่จะอพยพมาที่เขตอำเภอรัญประเทศทางด้านตะวันออกของจังหวัดสระแก้ว ปัจจุบันชาติพันธุ์ญ้อกลุ่มนี้ได้กลายเป็นคนไทยอย่างสมบูรณ์ โดยส่วนมากพวกเขาอาศัยอยู่ในเขตตำบลคลองน้ำใส ตำบลเมืองใหม่ ตำบลท่าข้าม ตำบลผ่านศึก และเขตเทศบาลตำบลอรัญประเทศ

ชาติพันธุ์ลาว

เป็นชนกลุ่มใหญ่ที่ตั้งถิ่นฐานในเขตอำเภอรัญประเทศในปัจจุบัน โดยมีสัดส่วนประมาณ 40% ของประชากรทั้งหมดในอำเภอนี้ เริ่มต้นตั้งแต่สมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์ ซึ่งจากคำบอกเล่าของชาวลาวในชุมชนเก่าแก่แสดงให้เห็นว่าบรรพบุรุษของพวกเขาเคยถูกกวาดต้อนมาจากลาวในสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ในระหว่างที่เจ้าพระยาราชสุภาวดี (สิงห์ สิงหเสนี) นำทัพไปปราบกบฏเจ้ามหนาค เชื่อกันว่ากองทัพได้เดินทางผ่านเมืองปราจีนบุรี ประจันตคาม วัฒนานคร และอรัญประเทศ และเมื่อยกทัพกลับก็ได้กวาดต้อนประชาชนจากเมืองหลวงพระบาง เวียงจันทน์ และเชียงขวางเข้ามาในประเทศไทยจำนวนมาก รวมถึงชาวลาวและชาวญ้อ บริเวณที่ตั้งถิ่นฐานของชาวลาวเก่าแก่นั้นบางส่วนอยู่ติดกับชายแดนไทย-กัมพูชา ซึ่งได้รับการพัฒนาในสมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์โดยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 3 ที่น่าสังเกตคือชุมชนชาวลาวในอรัญประเทศในปัจจุบันมีการกระจายตัวอยู่บริเวณใกล้ชายแดนไทย-กัมพูชา ซึ่งมากกว่าชุมชนชาติพันธุ์อื่น ๆ แม้กระทั่งชุมชนชาวเขมรในฝั่งไทยที่อยู่ห่างจากชายแดน สันนิษฐานได้ว่ากาที่ตั้งถิ่นฐานนี้มีจุดประสงค์เป็นกันชนทางวัฒนธรรมจากเขมรในช่วงเวลานั้น

นอกจากกลุ่มชาติพันธุ์ลาวที่ถูกกวาดต้อนในสมัยรัชกาลที่ 3 แล้วยังมีกลุ่มชาติพันธุ์ลาวที่อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในรัฐประเทศเพิ่มเติม โดยเฉพาะในช่วงหลังปี พ.ศ. 2500 โดยรัฐบาลมีนโยบายส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม รวมถึงการต่อต้านการแพร่ขยายของลัทธิคอมมิวนิสต์ ผ่านการสร้างถนนสายยุทธศาสตร์และเพิ่มความสะดวกในการคมนาคมขนส่งเส้นทางสำคัญ ซึ่งเชื่อมอีสานใต้กับภาคตะวันออก (สายบุรีรัมย์ - จันทบุรี) ที่กลายเป็นเส้นทางให้ชาวอีสานได้เดินทางมาตั้งถิ่นฐานในรัฐประเทศเพื่อแสวงหาช่องทางทำมาหากินใหม่

ชาติพันธุ์เขมร

หลังสงครามบูรพา ประเทศไทยได้รับผลกระทบอย่างหนัก สูญเสียพื้นที่ที่สำคัญเช่น เสียมราฐ พระตะบอง และศรีโสภณ เจ้าพระยาอภัยภูเบศร (ชุ่ม อภัยวงศ์) ได้รวบรวมสัมภาระและบริวารชาวเขมรเพื่อกลับสู่ประเทศไทยในราวปี พ.ศ. 2448 โดยมีกระบวนการเดินทางผ่านเส้นทางบ้านทัพเสด็จ ตาพระยา อรัฐประเทศ สู่เมืองปราจีนบุรีกลุ่มชาติพันธุ์เขมรที่ตามเจ้าพระยาอภัยภูเบศร (ชุ่ม อภัยวงศ์) กลับมาได้จัดตั้งถิ่นฐานตามเส้นทางที่เดินทาง เช่น อำเภอตาพระยา, บ้านละลมตม อำเภอโคกสูง, บ้านตุน ตำบลบ้านด่าน, บ้านหนองบัวใต้ ตำบลหันทราย และอำเภอรัฐประเทศ โดยในรัฐประเทศยังคงมีวัฒนธรรมและประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์ตามแบบเขมร เช่น ชุมชนดั่งที่บ้านตุน ตำบลบ้านด่านในอำเภอรัฐประเทศ จังหวัดสระแก้ว

2. การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวตามรอยชาติพันธุ์ในจังหวัดสระแก้ว

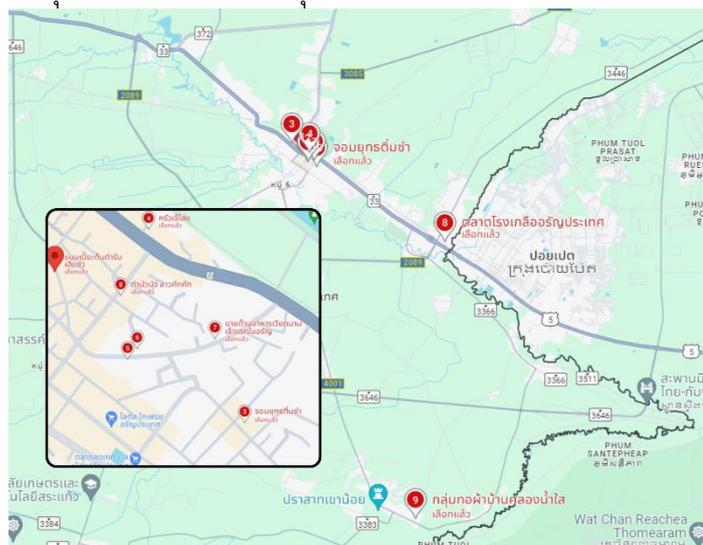
จากการศึกษาผู้วิจัยสามารถจัดแบ่งประเภทของแหล่งท่องเที่ยวตามรอยชาติพันธุ์ในจังหวัดสระแก้วได้ 2 ประเภท ได้แก่ 1) แหล่งท่องเที่ยวตามรอยอาหารชาติพันธุ์ 2) แหล่งท่องเที่ยวตามรอยประเพณีความเชื่อชาติพันธุ์

แหล่งท่องเที่ยวตามรอยอาหารชาติพันธุ์		
ชาติพันธุ์	ชื่อสถานที่	รายละเอียด
ชาติพันธุ์จีน	ร้านขนมเปี๊ยะต้นตำรับเฮียซัว	ร้านขนมเปี๊ยะของฝากเจ้าดังเงินแท้แบบดั้งเดิมของอำเภอรัฐประเทศ เปิดมานานกว่า 50 ปี ขนมสดใหม่จากเตาทุกวัน มีไส้ให้เลือกหลากหลายชนิด เช่น ฟักเชื่อม ถั่วดำ ถั่วเขียว ไส้เค็ม นอกจากขนมเปี๊ยะแล้ว ยังมีขนมบ๊ะจ่างและขนมเทียนของจีนโบราณอีกด้วย
ชาติพันธุ์จีน	ร้านอาหารจีนเผิงโหย่ว	ร้านอาหารเหลา(จีน) บรรยากาศดีเมนูแนะนำคือหูลลามและขาห่านอบบะหมี่
ชาติพันธุ์จีน	ร้านจ่อมยุทธติมชำ	ร้านติมชำสไตล์จีน-ฮ่องกง แท้ๆ มีหลากหลายเมนูแนะนำ บรรยากาศแบบจีนแท้
ชาติพันธุ์จีน	ครัวเจ้ไสย	เริ่มกิจการตั้งแต่ปี 2518 เดิมเป็นร้านข้าวต้มเครื่องหรือขายโจ๊กในตลาดโต้รุ่ง ปัจจุบันเป็นร้านอาหารพื้นถิ่นเก่าแก่ที่สุดในรัฐประเทศ เมนูแนะนำคือ ข้าวต้ม ขาไก่ตุ๋นยาจีน เมนูผัดต่างๆ
ชาติพันธุ์เวียดนาม	ร้านแอมซัน	ร้านอาหารแหนมเหนืองเจ้าดัง ที่มีอาหารเวียดนามแท้ๆหลายเมนู เช่น หว้อยก๊วน จำหอย บ่อกึ่ง จำเจียง
ชาติพันธุ์เวียดนาม	ร้านเจ้ออด	ร้านอาหารเวียดนามที่มีเมนูอาหารเวียดนามแท้ๆให้ลิ้มลองมากมาย
ชาติพันธุ์เวียดนาม	ร้านยายต้าม	ร้านอาหารแหนมเหนืองขึ้นชื่อของอำเภอ ไม่ได้มีดีแค่แหนมเหนือง แต่ยังมีอาหารเวียดนามสูตรดั้งเดิมหลายเมนูให้สั่ง บรรยากาศร้านนั่งสบายทันสมัย

แหล่งท่องเที่ยวตามรอยอาหารชาติพันธุ์		
ชาติพันธุ์	ชื่อสถานที่	รายละเอียด
ชาติพันธุ์ ญ้อ	ตลาดเช้าชุมชน บ้านคลองน้ำใส	แหล่งรวมอาหารพื้นบ้าน ทั้งวัตถุดิบสดและปรุงแล้ว เมนูพื้นถิ่น แกงหยวก กล้วย แกงขนุน ขนมน้ำมัน เรียกอีกอย่างว่าขนมข้าวโพด จะมีกลิ่นหอมของ ข้าวโพดและน้ำตาลมะพร้าว
ชาติพันธุ์ ลาว	ร้านครกใหญ่ ไทยลาว อาหาร อีสาน & ซี่ฟู้ด	ร้านอาหารขึ้นชื่อเมนูตำลาว ข้าวเหนียวร้อนๆกับแจ่ว ปลาจ๋า ลาป รสจัด จ้าน
ชาติพันธุ์ ลาว	ร้านตำน้ำนิ้ว ลาวคักคัก	ร้านอาหารไทยอีสาน ลาวแท้ๆ บรรยากาศเป็นกันเอง เมนูตำหลากหลาย เช่นตำหลวงพระบาง ตำไหลบัวกุ้งสด ตำซั่ว เป็นต้น
ชาติพันธุ์ เขมร	อาหารย่าน ตลาดโรงเกลือ	ของขึ้นชื่อได้แก่ ขนมปังบัตเต หอยทรายกบย่างสมุนไพร ปลาย่าง ไก่ผัด มะนาวดอง ขนมครกเขมร ขนมเป็องเขมร เป็นอาหารพื้นถิ่นที่พ่อค้าแม่ค้า ส่วนใหญ่เป็นชาวกัมพูชา เป็นรถเข็นหรือหาบเร่ พบเห็นได้ทั่วตลาดโรง เกลือ

จากตารางที่ 1 ที่แสดงสถานที่ท่องเที่ยวตามรอยอาหารทั้ง 5 ชาติพันธุ์ โดยแยกเป็นอาหารแต่ละชาติพันธุ์ โดยข้อมูลทั้งหมดผู้วิจัยได้นำเสนอเป็นพื้นที่ตามขอบเขตพื้นที่เป้าหมาย ได้แก่ 1) ชุมชนถนนเจ้าพระยา บดินทร์ อำเภอรัญประเทศ แหล่งชุมชนชาติพันธุ์จีน 2) ชุมชนมิตรสัมพันธ์ ซอยบ้านญวน อำเภอรัญประเทศ แหล่งชุมชนชาติพันธุ์เวียดนาม 3) บ้านคลองน้ำใส อำเภอรัญประเทศ แหล่งชุมชนชาติพันธุ์ญ้อ 4) บ้านหันทราย อำเภอรัญประเทศ แหล่งชุมชนชาติพันธุ์ลาว 5) บ้านตุน ตำบลบ้านด่าน อำเภอรัญประเทศ แหล่งชุมชนชาติพันธุ์เขมร

โดยเมื่อนำข้อมูลสถานที่มาระบุตำแหน่งของสถานที่บน Google Map สร้างเป็นแผนที่สามารถมองเห็นเส้นทางตำแหน่งแต่ละจุดที่ใกล้เคียงกันแต่ละจุดได้ดัง ภาพที่ 1

ภาพที่ 1 เส้นทางท่องเที่ยวตามรอยอาหารชาติพันธุ์

ที่มา: <https://www.google.com/maps>

เส้นทางที่แสดงดังภาพที่ 1 เป็นเส้นทางท่องเที่ยวตามรอยอาหารชาติพันธุ์ ที่มีจุดเด่นที่อาหารของแต่ละสถานที่บ่งบอกถึงวัฒนธรรมการรับประทานอาหารของทั้ง 5 ชาติพันธุ์ เริ่มจากในตัวเมืองอำเภอรัญประเทศ

มีร้านขนมเปี๊ยะต้นตำรับจีนแท้ ร้านข้าวต้มไต้รุ่งแบบจีน หรือติ่มซำจีนแท้ อาหารชาติพันธุ์เวียดนาม เช่น แหนมเหนือง หว้อยก๊วน จำห่วย บ่อกุง จำเจียง อาหารรสชาติจัดจ้านเอกลักษณ์ของชาติพันธุ์ลาว กับเมนูถูกปากคนไทย ในเมนูต่าง ๆ

เดินทางออกจากตัวเมืองอำเภอรัฐประเทศมาทางทิศตะวันออกเฉียงใต้สู่ตลาดโรงเกลือ จะพบกับอาหารชาติพันธุ์เขมรรสชาติแปลกใหม่ เช่น ขนมปังบัตเต หอยทรายกบอย่างสมุนไพร ปลาย่าง ไก่ผัดมะนาว ดอง ขนมครกเขมร ขนมเบื้องเขมร เป็นต้น เดินทางลงมาทางใต้ของตลาดโรงเกลือมาที่ตลาดเช้าชุมชนบ้านคลองน้ำใสอาหารชาติพันธุ์ญ้อ แหล่งรวมอาหารพื้นบ้าน ทั้งวัตถุดิบสดและปรุงแล้ว เมนูพื้นถิ่น เช่น แกงหยวกกล้วย แกงขนุน ขนมแนบ ที่หารับประทานได้ยาก

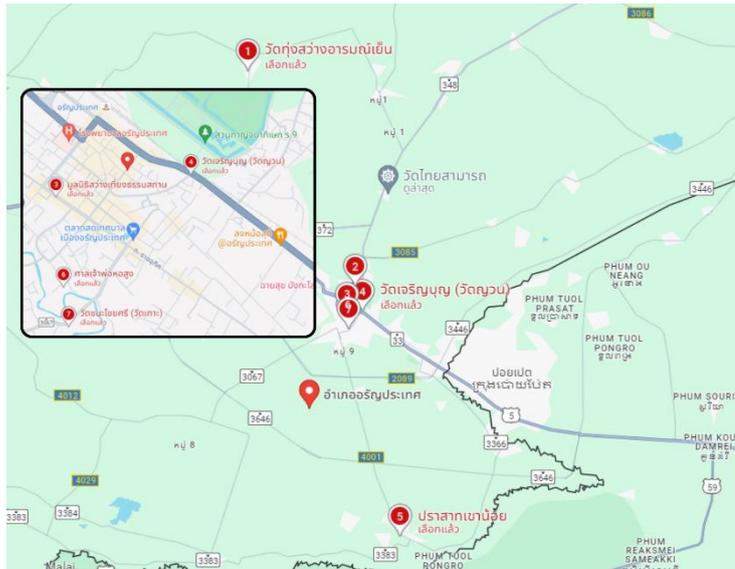
ตารางที่ 2 แหล่งท่องเที่ยวตามรอยประเพณีความเชื่อชาติพันธุ์

แหล่งท่องเที่ยวตามรอยประเพณีความเชื่อชาติพันธุ์		
ชาติพันธุ์	ชื่อสถานที่	รายละเอียด
ชาติพันธุ์จีน	เทวสถานจีเอียงไท (โรงเจอรัฐประเทศ)	เป็นเทวสถานศักสิทธิ์สร้างขึ้นเมื่อปี 2518 เปิดให้ประชาชนสักการะเทวสถานเทพสิริมงคล ด้านในมีสถาปัตยกรรมจีนที่สวยงาม
ชาติพันธุ์จีน	ศาลเจ้าพ่อเขาน้อย (อนุบรรพต)	ถูกสร้างขึ้นในปี 2497 เป็นจิตรกรรมพื้นบ้านสไตล์จีนที่ตั้งอยู่ในเทวสถาน โดยเป็นภาพวาดบนผนังของอาคาร ซึ่งแสดงออกถึงความเชื่อในศาสนาพุทธนิกายมหายาน ในเทศกาลสำคัญของชาวจีน ผู้คนจะมาที่นี่เพื่อกราบไหว้และขอพรเพื่อความเป็นสิริมงคล
ชาติพันธุ์เวียดนาม	วัดเจริญบุญ (วัดญวน)	เป็นศูนย์รวมจิตใจของชุมชนพุทธนิกายมหายานที่เต็มไปด้วยความเชื่อของคนไทยเชื้อสายเวียดนามในอำเภอรัฐประเทศ สะท้อนถึงเอกลักษณ์ของสถาปัตยกรรมท้องถิ่นที่งดงามและมีเสน่ห์
ชาติพันธุ์ญ้อ	ปราสาทเขาน้อย สีชมพู	ที่นี่เป็นที่ตั้งของอาคารก่ออิฐไม่ถือปูน 3 หลัง แต่ขณะนี้เหลือเพียงปราสาททองคำกลางที่ยังมีสภาพค่อนข้างสมบูรณ์ ส่วนปราสาทอีก 2 หลัง เหลือเพียงแค่ฐานเท่านั้น ที่นี่เราจะได้ค้นพบโบราณวัตถุหลายชิ้น ซึ่งเสน่ห์ของโบราณสถานแห่งนี้ถูกบันทึกไว้ในทับหลัง จำนวน 5 ชิ้น และจารีกรอบประตูปราสาททองคำกลางที่บอกเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับปีมหาศักราช 559 หรือปี พ.ศ. 1180
ชาติพันธุ์ญ้อ	ศาลเจ้าพ่อหอสูง	เกิดขึ้นในปี พ.ศ. 2507 เชื่อกันว่ามีวัตถุประสงค์เพื่อปกป้องดูแลประชาชนและสัตว์เลี้ยงให้มีชีวิตที่สงบสุข โดยมีขุนศรี ศรีอรัญ เป็นผู้บริจาคที่ดิน หลังจากการก่อสร้างศาลเสร็จสิ้น จึงได้อัญเชิญเจ้าพ่อจากเวียงจันทน์ ประเทศลาว คือ เจ้าพ่อชัยมงคล พร้อมกับเจ้าพ่อเพี้ยพร เจ้าพ่อเนียม เจ้าพ่อน้ำเที่ยง และเจ้าพ่อเวียงจันทน์ มารวมกันแต่ไม่สามารถอยู่ร่วมกันได้ จึงได้มีการอัญเชิญเจ้าพ่อองค์ที่ 5 มาแทน คือ เจ้า

แหล่งท่องเที่ยวตามรอยประเพณีความเชื่อชาติพันธุ์		
ชาติพันธุ์	ชื่อสถานที่	รายละเอียด
ชาติพันธุ์ญ้อ	วัดชนะไชยศรี (วัดเกาะ)	พ่อหมอน้อยกอไฮ หรือที่ปัจจุบันเรียกว่า เจ้าพ่อหอสูง ซึ่งเป็นที่เคารพนับถือของคนญ้ออย่างมาก
ชาติพันธุ์ลาว	วัดทุ่งสว่างอารมณ์ เย็น	ในปี พ.ศ. 2330 ได้มีการก่อตั้งสำนักสงฆ์ขึ้นโดยชาวบ้านที่อพยพมาจากเมืองเวียงจันทน์ ประเทศลาว ซึ่งได้รวมตัวกันบริจาคทรัพย์ตามศรัทธาเพื่อสร้างวัดนี้ขึ้นมา เกิดการระบาดของโรคคหิวตักโรค ทำให้ผู้คนเสียชีวิตเป็นจำนวนมาก จึงได้มีการย้ายวัดไปยังสถานที่ใหม่ห่างจากที่เก่า ประมาณ ๑ กิโลเมตร แต่โบสถ์เดิมไม่ได้ถูกย้ายไปด้วย เมื่อมีพิธีกรรมทางศาสนา ก็ต้องกลับไปใช้พื้นที่วัดเดิม หลังจากนั้น ในปี พ.ศ. 2460 วัดได้กลับมาที่ตำแหน่งเดิมซึ่งเป็นสถานที่ตั้งปัจจุบัน มีเนื้อที่ประมาณ 5 ไร่ ภายในวัดยังคงมีโบสถ์เก่าแก่ที่สร้างขึ้นตั้งแต่ช่วงแรก และได้รับการปรับปรุงให้มีความทันสมัยโดยยังคงรักษาสถาปัตยกรรมดั้งเดิมไว้
ชาติพันธุ์เขมร	วัดสันติธรรม	วัดนี้เต็มไปด้วยความงดงามของศิลปกรรมเขมรที่ผสมผสานกับศิลปกรรมไทยได้อย่างลงตัว ประติมากรรมภายในวัดสื่อถึงเรื่องราวในศาสนาพราหมณ์และศาสนาพุทธ ซึ่งสะท้อนถึงความเชื่อและวัฒนธรรมของชาวกัมพูชาอย่างลึกซึ้ง

จากข้อมูลดัง ตารางที่ 2 ที่แสดงสถานที่ท่องเที่ยวตามรอยประเพณีความเชื่อของทั้ง 5 ชาติพันธุ์ โดยแยกเป็นสถานที่ของแต่ละชาติพันธุ์ โดยข้อมูลทั้งหมดผู้วิจัยได้นำเสนอเป็นพื้นที่ตามขอบเขตพื้นที่เป้าหมายเช่นเดียวกัน ได้แก่ 1) ชุมชนถนนเจ้าพระยาบดินทร์ อำเภออรัญประเทศ แหล่งชุมชนชาติพันธุ์จีน 2) ชุมชนมิตรสัมพันธ์ ซอยบ้านญวน อำเภออรัญประเทศ แหล่งชุมชนชาติพันธุ์เวียดนาม 3) บ้านคลองน้ำใส อำเภออรัญประเทศ แหล่งชุมชนชาติพันธุ์ญ้อ 4) บ้านหันทราย อำเภออรัญประเทศ แหล่งชุมชนชาติพันธุ์ลาว 5) บ้านตุน ตำบลบ้านด่าน อำเภออรัญประเทศ แหล่งชุมชนชาติพันธุ์เขมร นำข้อมูลสถานที่ดังตารางมาระบุตำแหน่งของสถานที่บน Google Mapสร้างเป็นแผนที่ สามารถมองเห็นเส้นทางตำแหน่งแต่ละจุดที่ใกล้เคียงกันแต่ละจุดได้ดัง ภาพที่ 2

ภาพที่ 2 Map of tourist following ethnic traditions and beliefs.

ที่มา: <https://www.google.com/maps>

เส้นทางที่แสดงดัง ภาพที่ 2 เป็นสถานที่ท่องเที่ยวตามรอยประเพณีความเชื่อของทั้ง 5 ชาติพันธุ์ ในเส้นทางนี้ นักท่องเที่ยวที่เลือกเดินทางท่องเที่ยวตามเส้นทางนี้ จะได้สัมผัสกับประวัติศาสตร์ทางวัฒนธรรม ประเพณีและความเชื่อ อาจจะเรียกได้ว่าเป็นเส้นทาง “สายมู” ก็ไม่ได้ อาจเริ่มเดินทางจากเหนือสุดของแผนที่ แต่เส้นทางที่ผู้วิจัยกำหนดมีได้มีข้อกำหนดบังคับเส้นทางการเดินทางแต่อย่างไร แต่จะเลือกอธิบายตาม ตำแหน่งจากทิศเหนือ นั่นคือวัดทุ่งสว่างอารมณ์เย็นที่เป็นสถานที่ประวัติศาสตร์ที่ยาวนานของชาติพันธุ์ลาว ที่สร้างขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2330 นักท่องเที่ยวจะได้พบกับโบสถ์เก่าแก่ที่ผ่านเรื่องราวสมัยการระบอบของโรค อหิวาตกโรคในอดีต นักท่องเที่ยวสามารถสนทนารธรรมกับเจ้าอาวาสที่สามารถเล่าประวัติความเป็นมาของวัด ได้อย่างลึกซึ้ง

เดินทางลงมาทางใต้ที่เทวสถานจีเอียงโทหรือที่ชาวบ้านละแวกนั้นเรียกกันว่า โรงเจอรัญประเทศ ภายในเป็นเทวสถานศักดิ์สิทธิ์สร้างขึ้นเมื่อปี 2518 เปิดให้ประชาชนสักการะเทวสถานเทพสิริมงคล ด้านในมี สถาปัตยกรรมจีนที่สวยงาม มีรูปปั้นองค์เทพเจ้าจีนในตำนานมากมาย หนึ่งในเทพเจ้าที่ชาวบ้านนิยมกราบไหว้ ขอพรคือเจ้าแม่กวนอิม ทั้งเรื่องลูกหลานและความอยู่เย็นเป็นสุขของชีวิต อีกตำแหน่งคือศาลเจ้าพ่อเขาน้อย (อนุบรรพต) ตั้งอยู่ในเทวสถานเช่นกันในเทศกาลสำคัญของชาวจีน ผู้คนจะมาที่นี่เพื่อกราบไหว้และขอพรเพื่อความ เป็นสิริมงคล

สถานที่ต่อมาเป็นวัดเจริญบุญหรือวัดถุน ที่เป็นศูนย์รวมจิตใจของคนไทยเชื้อสายเวียดนามในอำเภอ อรัญประเทศ ภายในตัวอาคารแสดงถึงเอกลักษณ์ของสถาปัตยกรรมท้องถิ่นทั้งงดงามและมีเสน่ห์ ในชุมชนมี บ้านเรือนของกลุ่มชาติพันธุ์เวียดนามอาศัยอยู่หลายหลังคาเรือน ถัดไปเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ ญ้อ ได้แก่ ศาลเจ้าพ่อหอสุง วัดชนะไชยศรี (วัดเกาะ) เป็นสองสถานที่ที่ระลึกถึงประวัติศาสตร์เรื่องราวของ บรรพบุรุษชาวไทยญ้ออพยพเข้ามาในอดีต เป็นสถานที่ที่ชาวไทยญ้อและชาวบ้านในชุมชนละแวกนั้นให้การนับ ถือกันมานานนับร้อยปี นักท่องเที่ยวสามารถขอพรด้านการงานการเงินและความรักได้ที่นี้

อีกสถานที่ได้แก่ วัดสันติธรรมวัดนี้เต็มไปด้วยความงดงามของศิลปกรรมเขมรที่ผสมผสานกับ ศิลปกรรมไทยได้อย่างลงตัวประติมากรรมภายในวัดสื่อถึงเรื่องราวในศาสนาพราหมณ์และศาสนาพุทธ ซึ่งสะท้อนถึงความเชื่อและวัฒนธรรมของชาวกัมพูชาอย่างลึกซึ้ง

ถัดลงมาทางใต้สุดเป็นปราสาทเขาน้อยสี่ชมพูที่ปราสาทเขาน้อยถูกขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถานแห่งชาติจากกรมศิลปากรสันนิษฐานว่าปราสาทนี้สร้างในพุทธศตวรรษที่ 12 กรมศิลปากรขุดพบโบราณวัตถุจำนวนมาก เช่น โบราณวัตถุที่ทำจากโลหะโบราณ เครื่องปั้นดินเผายุคเก่า ขณะนี้เหลือเพียงปราสาททองคำกลางที่ยังมีสภาพค่อนข้างสมบูรณ์ ส่วนปราสาทอีก 2 หลัง เหลือเพียงแค่ฐานเท่านั้นเสน่ห์ของปราสาทเขาน้อยสี่ชมพูถูกบันทึกไว้ในทับหลัง จำนวน 5 ชิ้น และจารีกรอบประตูปราสาททองคำกลางที่บอกเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับปีมหาศักราช 559 หรือปี พ.ศ. 1180

3. พัฒนาแนวทางการส่งเสริมซอฟต์แวร์ ทางวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวในจังหวัดสระแก้ว

การศึกษาตามวัตถุประสงค์งานวิจัยชิ้นนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพโดยจะใช้วิธีการวิจัยคือการวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร เกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม สามารถรวบรวมเอกสารแล้วนำมาสังเคราะห์ได้ว่าการพัฒนาแนวทางการส่งเสริมซอฟต์แวร์ทางวัฒนธรรมในจังหวัดสระแก้ว โดยเฉพาะในอำเภออรัญประเทศ เป็นกลยุทธ์สำคัญที่มีศักยภาพในการเสริมสร้างการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน การรักษาและส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่น และการเพิ่มโอกาสทางเศรษฐกิจให้กับชุมชน แนวทางที่เสนอในบทความนี้มุ่งเน้นการใช้ทรัพยากรวัฒนธรรมที่หลากหลายเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวและส่งเสริมความเข้าใจในความหลากหลายทางวัฒนธรรม โดยประกอบด้วย 5 ประเด็นหลักดังนี้

1. การสำรวจและบันทึกข้อมูลวัฒนธรรม

การสำรวจและบันทึกข้อมูลวัฒนธรรม ประเพณี ศิลปะ และฝีมือของกลุ่มชาติพันธุ์ในอำเภออรัญประเทศเป็นขั้นตอนที่สำคัญในการสร้างฐานข้อมูลที่ครอบคลุมและเป็นประโยชน์สำหรับนักท่องเที่ยวและนักวิจัย การรวบรวมข้อมูลที่มีคุณภาพจะช่วยให้สามารถเข้าใจลักษณะเฉพาะของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ซึ่งเป็นฐานข้อมูลสำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยวการจัดการฐานข้อมูลออนไลน์และการเผยแพร่ข้อมูลวัฒนธรรมนี้จะทำให้การเข้าถึงข้อมูลทำได้สะดวกและรวดเร็วสำหรับผู้ที่สนใจ

2. การพัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการท่องเที่ยว

การพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่สะท้อนถึงเอกลักษณ์ของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ เช่น งานฝีมือ การแสดงพื้นบ้าน และอาหารท้องถิ่น เป็นการสร้างความโดดเด่นให้กับผลิตภัณฑ์ท่องเที่ยว การสร้างแพ็คเกจท่องเที่ยวที่รวมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมท้องถิ่น เช่น การเยี่ยมชมชุมชนและการเข้าร่วมงานเทศกาลท้องถิ่นจะช่วยให้ผู้มาเยือนได้สัมผัสประสบการณ์ที่แท้จริงและหลากหลายการพัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการท่องเที่ยวที่เน้นความเป็นเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมท้องถิ่นจะช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนและเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจให้กับชุมชน

3. การอบรมและพัฒนาทักษะ

การจัดการอบรมสำหรับประชาชนท้องถิ่นเกี่ยวกับการให้บริการนักท่องเที่ยวและการจัดการธุรกิจท่องเที่ยวเป็นสิ่งสำคัญในการเสริมสร้างศักยภาพของชุมชน การอบรมนี้ไม่เพียงแต่ช่วยเพิ่มทักษะในการบริการลูกค้า แต่ยังส่งเสริมการฝึกอบรมด้านการอนุรักษ์และการเผยแพร่วัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ การพัฒนาทักษะเหล่านี้จะช่วยให้ประชาชนท้องถิ่นสามารถจัดการธุรกิจท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพและรักษาวัฒนธรรมท้องถิ่นได้ดีขึ้น การลงทุนในทรัพยากรมนุษย์จะช่วยให้การบริการนักท่องเที่ยวมีคุณภาพและเพิ่มความเข้าใจในวัฒนธรรมท้องถิ่น

4. การประชาสัมพันธ์และการตลาด

การพัฒนาการตลาดที่เน้นจุดเด่นทางวัฒนธรรมของจังหวัดสระแก้ว โดยเฉพาะในอำเภออรัญประเทศ เป็นกลยุทธ์ที่สำคัญในการดึงดูดนักท่องเที่ยว การใช้สื่อดิจิทัลและโซเชียลมีเดียในการเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่นจะช่วยเพิ่มการเข้าถึงและความน่าสนใจ การประชาสัมพันธ์อย่างมีประสิทธิภาพสามารถสร้างการรับรู้และดึงดูดนักท่องเที่ยวที่สนใจในวัฒนธรรมท้องถิ่น การพัฒนากลยุทธ์การตลาดที่เน้น

จุดเด่นทางวัฒนธรรมจะช่วยสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับจังหวัดสระแก้วและเพิ่มโอกาสในการแข่งขันในตลาดการท่องเที่ยว

5. การสร้างเครือข่ายและความร่วมมือ

การสร้างความร่วมมือกับองค์กรการท่องเที่ยว ภาครัฐ และเอกชนเพื่อสนับสนุนโครงการและการส่งเสริมการสร้างเครือข่ายระหว่างชุมชนท้องถิ่นและผู้ประกอบการท่องเที่ยวเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน การสร้างเครือข่ายระหว่างชุมชนท้องถิ่นและผู้ประกอบการท่องเที่ยวจะช่วยให้การพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวและเพิ่มความยั่งยืน การร่วมมือในระดับท้องถิ่นและระดับชาติจะช่วยให้เกิดการแบ่งปันทรัพยากรและความรู้ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาโครงการท่องเที่ยว การสร้างเครือข่ายที่แข็งแกร่งจะช่วยให้สามารถพัฒนาโครงการท่องเที่ยวที่ตอบสนองต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวและส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่าพื้นที่จังหวัดสระแก้วมีรากฐานทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญยิ่ง โดยเฉพาะในยุคกรุงศรีอยุธยา ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่มีสมเด็จพระนเรศวรมหาราชทรงมีบทบาทสำคัญในการสงครามเพื่อปกป้องเอกราชชาติไทย การยกทัพมาตั้งค่ายที่ค่ายพระตำบอง อำเภอดอนนาค เพื่อรบกับพระยาละแวก เป็นหนึ่งในเหตุการณ์ประวัติศาสตร์ที่สะท้อนให้เห็นถึงบทบาทของพื้นที่นี้ในยุทธศาสตร์ชาติ (อนพัทธ์ หนองคู, 2561) ความเคลื่อนไหวของกองทัพไทยในอดีตไม่เพียงแต่เกี่ยวข้องกับการสงครามเท่านั้น หากยังส่งผลให้เกิดการกวาดต้อนและอพยพของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ เข้ามาตั้งถิ่นฐานในพื้นที่ ซึ่งส่งผลให้จังหวัดสระแก้วกลายเป็นพื้นที่หลอมรวมของวัฒนธรรมหลายเชื้อชาติ

ปัจจัยด้านภูมิศาสตร์ที่จังหวัดสระแก้วมีที่ตั้งติดชายแดนประเทศกัมพูชา ทำให้พื้นที่นี้กลายเป็นจุดเชื่อมต่อสำคัญของการค้าขาย การเดินทาง และการอพยพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงวิกฤตการณ์ทางการเมืองและความเปลี่ยนแปลงของนโยบายรัฐ เช่น การเสียดินแดนตามสนธิสัญญาฝรั่งเศสในสมัยรัชกาลที่ 5 และนโยบายการพัฒนาภูมิภาคในช่วงหลังปี พ.ศ. 2500 (นภสินธุ์ เรือนนาค & สุเทพ สุสาสนี, 2559) ปัจจัยเหล่านี้ส่งเสริมให้เกิดการเคลื่อนย้ายของกลุ่มชาติพันธุ์ลาว ญ้อ จีน เวียดนาม และเขมร เข้ามาอยู่อาศัยในอำเภอรัญประเทศและพื้นที่ใกล้เคียง ซึ่งส่งผลให้ชุมชนท้องถิ่นมีลักษณะหลากหลายทางวัฒนธรรมและชาติพันธุ์อย่างเด่นชัด

เมื่อพิจารณาองค์ประกอบทางสังคม วัฒนธรรม และโครงสร้างการตั้งถิ่นฐาน จะพบว่าหลักฐานของการตั้งรกรากของกลุ่มชาติพันธุ์เหล่านี้ปรากฏอยู่ในรูปแบบของวัดเก่า อาคารบ้านเรือน ร้านค้า และแหล่งชุมชนที่ยังคงรักษารูปแบบดั้งเดิมไว้ ทั้งนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Frey & George (2011) และ Boley & McGehee (2014) ที่ระบุว่าพื้นที่ซึ่งมีการอพยพและการปะทะทางวัฒนธรรมย่อมเกิดการพัฒนาโครงสร้างชุมชนที่ซับซ้อน และมีศักยภาพในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงคุณค่าได้ในอนาคต

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวตามรอยชาติพันธุ์ในจังหวัดสระแก้ว สามารถจัดแบ่งประเภทของแหล่งท่องเที่ยวตามรอยชาติพันธุ์ในจังหวัดสระแก้ว ได้ 2 ประเภท ได้แก่

- 1) ท่องเที่ยวตามรอยอาหารชาติพันธุ์
- 2) ท่องเที่ยวตามรอยประเพณีความเชื่อชาติพันธุ์

โดยแต่ละเส้นทางจะเชื่อมโยงตามแหล่งชุมชนที่อยู่ของกลุ่มชาติพันธุ์ทั้ง 5 กลุ่ม ในอำเภอรัญประเทศ สถานที่ตามจุดท่องเที่ยวที่ผู้วิจัยระบุจะมีจำนวนแหล่งท่องเที่ยวไม่เท่ากัน แต่ประมาณระยะเวลาที่ใช้ในการเดินทางใช้เวลาประมาณ 1 ถึง 2 วัน ใกล้เคียงกัน

เส้นทางท่องเที่ยวตามรอยอาหารชาติพันธุ์ ที่มีจุดเด่นที่อาหารของแต่ละสถานที่บ่งบอกถึงวัฒนธรรม การรับประทานอาหารของทั้ง 5 ชาติพันธุ์ นักท่องเที่ยวที่ต้องการเดินทางบนเส้นทางท่องเที่ยวตามรอยอาหาร ชาติพันธุ์นี้จะได้สัมผัสถึงรสชาติดั้งเดิมของอาหารที่มีวัฒนธรรม กรรมวิธีการทำที่มีตำนานมากกว่า 20 ปี (กันตภพ บัวทอง และคณะ, 2568) ระบุว่า การพัฒนาผลิตภัณฑ์ท่องเที่ยวที่สะท้อนวัฒนธรรมท้องถิ่นสามารถ ส่งเสริมการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนและสร้างประสบการณ์ที่มีค่าให้กับนักท่องเที่ยวการจัดเส้นทางท่องเที่ยวที่เน้น อาหารช่วยให้สามารถเสริมสร้างประสบการณ์ทางวัฒนธรรมให้กับนักท่องเที่ยวและส่งเสริมการท่องเที่ยว ที่ยั่งยืนในพื้นที่ชนบทได้ (Frey & George, 2011) ส่วนของการท่องเที่ยวตามรอยประเพณีความเชื่อชาติพันธุ์ นักท่องเที่ยวจะได้สัมผัสกับประเพณีและความเชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ เช่น การเยี่ยมชมสถานที่ที่มีความสำคัญทางศาสนาและประเพณี รวมถึงการเข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับประเพณีท้องถิ่น การเชื่อมโยง ระหว่างการท่องเที่ยวตามรอยอาหารชาติพันธุ์และการท่องเที่ยวตามรอยประเพณีความเชื่อชาติพันธุ์ช่วยให้ สามารถเสนอประสบการณ์ที่ครอบคลุมและหลากหลาย นักท่องเที่ยวสามารถสัมผัสทั้งอาหารพื้นบ้านและ ประเพณีท้องถิ่นในเส้นทางเดียวกัน ซึ่งทำให้ การท่องเที่ยวมีความหลากหลายและน่าสนใจมากขึ้น การศึกษาของ เสริมศิริ นิลดา และคณะพบว่า การจัดทำฐานข้อมูลวัฒนธรรมที่เชื่อมโยงกับกิจกรรมท่องเที่ยว สามารถช่วยในการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (เสริมศิริ นิลดา และคณะ, 2560)

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า การพัฒนาแนวทางการส่งเสริมซอฟต์แวร์ทางวัฒนธรรม ในจังหวัดสระแก้ว โดยเฉพาะในอำเภออรัญประเทศ เป็นกลยุทธ์ที่สำคัญในการเสริมสร้างการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน การรักษาและส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่น และการเพิ่มโอกาสทางเศรษฐกิจให้กับชุมชน บทความนี้เสนอแนว ทางการพัฒนาที่เน้นการใช้ทรัพยากรวัฒนธรรมเป็นเครื่องมือในการพัฒนาการท่องเที่ยวและส่งเสริมความ เข้าใจในความหลากหลายทางวัฒนธรรม โดยมีแนวทางพัฒนาควบคู่กันไปในทุกด้าน คือ 1) การสำรวจและ บันทึกรายชื่อข้อมูลวัฒนธรรม 2) การพัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการท่องเที่ยว 3) การอบรมและพัฒนาทักษะเกี่ยวกับการ ให้บริการนักท่องเที่ยว 4) การประชาสัมพันธ์และการตลาด 5) การสร้างเครือข่ายและความร่วมมือ การเก็บรวบรวมข้อมูลวัฒนธรรมอย่างละเอียดช่วยในการสร้างความเข้าใจที่ดีขึ้นเกี่ยวกับความต้องการของ นักท่องเที่ยวและเพิ่มโอกาสในการจัดทำโปรแกรมท่องเที่ยวที่ตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค การจัดทำฐานข้อมูลยังช่วยให้การอนุรักษ์วัฒนธรรมสามารถทำได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Goss & Leinbach, 1996)

โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม เมื่อทราบข้อมูลทางวัฒนธรรมเชิงลึก ของพื้นที่แล้วได้ทำโครงการสำรวจเพื่อการวิเคราะห์พฤติกรรมของนักท่องเที่ยว ได้เน้นถึงความสำคัญของการ พัฒนาผลิตภัณฑ์ที่ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวและการปรับปรุงประสบการณ์ของนักท่องเที่ยว อย่างต่อเนื่องเพื่อสร้างความประทับใจและเพิ่มการรับรู้ในเชิงบวก สอดคล้องกับงานวิจัยของ (เบญจภาคี เจริญมหาวิทยาลัย, 2567) ที่ระบุว่า การสร้างแพ็คเกจท่องเที่ยวที่ผสมผสานวัฒนธรรมท้องถิ่นสามารถเพิ่มความ น่าสนใจให้กับจุดหมายปลายทางและสร้างความพึงพอใจให้กับนักท่องเที่ยว (Kotler & Keller, 2016) ทั้งนี้การมีทักษะด้านบริการก็สำคัญในการสร้างความประทับใจเพื่อให้เกิดการยอมรับของนักท่องเที่ยว ดังนั้น แล้ว การบริการที่ดีจึงสำคัญอย่างยิ่ง การอบรมสำหรับประชาชนท้องถิ่นเกี่ยวกับการให้บริการนักท่องเที่ยว และการจัดการธุรกิจท่องเที่ยวมีความสำคัญในการยกระดับคุณภาพการบริการและเพิ่มทักษะด้านการ ท่องเที่ยว (สุทธิพงษ์ เกียรติวิชัย และคณะ, 2566) ผลการศึกษาของ สันฐิตา ร้อยอาแพง (2563) ระบุว่า การฝึกอบรมสามารถเพิ่มความสามารถของชุมชนในการบริหารจัดการกิจกรรมท่องเที่ยวและสร้างความ รับผิดชอบต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้มีการระบุว่าการประชาสัมพันธ์ ที่มีประสิทธิภาพช่วยเพิ่มการรับรู้และการสนใจของนักท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพและการใช้สื่อดิจิทัล และโซเชียลมีเดียในการตลาดช่วยให้สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้มากขึ้นและกระตุ้นความสนใจใน

วัฒนธรรมท้องถิ่น (Bramwell & Lane, 2011) และสุดท้ายการสนับสนุนจากภาคส่วนต่าง ๆ ช่วยในการสร้างโครงการที่ตอบสนองต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวและเพิ่มโอกาสทางเศรษฐกิจให้กับชุมชน สร้างความร่วมมือและการประสานงานที่มีประสิทธิภาพช่วยให้โครงการสามารถดำเนินการได้อย่างราบรื่นและตอบสนองต่อความต้องการของตลาด

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า จังหวัดสระแก้วมีประวัติศาสตร์การอพยพและตั้งถิ่นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ที่สืบเนื่องมาตั้งแต่สมัยอยุธยา รัตนโกสินทร์ จนถึงยุคสมัยใหม่ ส่งผลให้เกิดการผสมผสานทางวัฒนธรรมและกลายเป็นชุมชนพหุวัฒนธรรม โดยเฉพาะในอำเภออรัญประเทศที่มีชาติพันธุ์หลากหลาย ได้แก่ ไทย ลาว ญ้อ เขมร เวียดนาม และจีน ซึ่งยังคงปรากฏหลักฐานทางวัฒนธรรม เช่น วัด อาคาร บ้านเรือน และอาหารดั้งเดิม ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการ ดังนี้ 1) ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยใช้ทุนทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ทั้ง 5 เป็นจุดขาย 2) พัฒนาแหล่งเรียนรู้ด้านประวัติศาสตร์และชาติพันธุ์ในระดับชุมชนและสถานศึกษา 3) สร้างเส้นทางท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงกับประวัติศาสตร์และร่องรอยทางวัฒนธรรมในพื้นที่จังหวัดสระแก้ว

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า แหล่งท่องเที่ยวที่สะท้อนอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ในอำเภออรัญประเทศมีความหลากหลายและมีศักยภาพในการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เช่น วัดเก่าแก่ ตลาด ร้านอาหาร โรงเรียน หรือแม้แต่บ้านเรือนของชุมชน ซึ่งสะท้อนวิถีชีวิตดั้งเดิมที่ยังคงอนุรักษ์ไว้ โดยมีการใช้สื่อวัตถุและกิจกรรมในการแสดงออกถึงอัตลักษณ์ เช่น การแต่งกาย อาหารประจำชาติพันธุ์ และพิธีกรรมต่าง ๆ ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการ ดังนี้ 1) พัฒนาเครือข่ายความร่วมมือกับชุมชนชาติพันธุ์เพื่อร่วมกันออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยว 2) จัดกิจกรรมเทศกาลประจำปีที่เชิดชูอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่ เช่น งานอาหาร งานศิลปะ งานประเพณี 3) บูรณาการการอนุรักษ์อัตลักษณ์ชาติพันธุ์เข้ากับนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมบนฐานของชาติพันธุ์ในอำเภออรัญประเทศมีโอกาสในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ยั่งยืนได้ หากมีการจัดการอย่างเป็นระบบ และเน้นการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน โดยชุมชนมีความพร้อมทั้งในแง่ศักยภาพทางทรัพยากรมนุษย์และวัฒนธรรม เพียงแต่ยังขาดการสนับสนุนด้านองค์ความรู้ การประชาสัมพันธ์ และโครงสร้างพื้นฐานที่เอื้อต่อการท่องเที่ยว ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการ ดังนี้ 1) สนับสนุนการฝึกอบรมด้านการจัดการการท่องเที่ยวสำหรับคนในชุมชน 2) พัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ป้ายข้อมูล สื่อแนะนำเส้นทาง และระบบนำเที่ยว 3) จัดทำสื่อประชาสัมพันธ์หลายภาษา เพื่อส่งเสริมการเข้าถึงนักท่องเที่ยวทั้งไทยและต่างชาติ

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

งานวิจัยนี้ได้ข้อค้นพบ (องค์ความรู้) ที่สำคัญ คือ การรวมตัวและการอยู่ร่วมกันของกลุ่มชาติพันธุ์ในอำเภออรัญประเทศ ซึ่งมีผลต่อการก่อรูปของอัตลักษณ์ชุมชน และสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในระดับชุมชน โดยควรให้ความสำคัญกับการจัดการทุนทางวัฒนธรรมอย่างมีส่วนร่วมและการรักษาสมดุลระหว่างการพัฒนาและการอนุรักษ์

สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไป ควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับ บทบาทของคนรุ่นใหม่ชาติพันธุ์ในการสืบสานวัฒนธรรมท้องถิ่น และ การสร้างสื่อดิจิทัลเพื่อถ่ายทอดอัตลักษณ์ชาติพันธุ์อย่างสร้างสรรค์ เพื่อให้เกิดการสืบทอดทางวัฒนธรรมอย่างมีพลังและทันสมัยในบริบทของสังคมร่วมสมัย

เอกสารอ้างอิง

- กันตภพ บัวทอง, สุภัทรา เขียวศรี และ พรหมภัสสร ชุณหบุญญทิพย์. (2568). แนวทางการยกระดับเส้นทาง การท่องเที่ยวเชิงอาหารของจังหวัดนครพนมเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวกลุ่มไมซ์: กรณีศึกษาชนเผ่าไท แสกก บ้านอาจสามารถ. *วารสารปัญญาภิวัฒน์*, 17(1), 137–138.
- ณัฐมา กำจรวัดสนธิ. (2553). *ชาวเวียดนามอพยพ บริเวณชุมชนมิตรสัมพันธ์ ถนนมิตรสัมพันธ์ อำเภออรัญ ประเทศ จังหวัดสระแก้ว*. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- นภสินธุ์ เรือนนาค และ สุเทพ สุสาสนี. (2559). การศึกษาเชิงประวัติศาสตร์เกี่ยวกับความสัมพันธ์ของชุมชน กับศิลปกรรมในเขตพื้นที่ชายแดนไทย–กัมพูชา. *วารสารวิจัยและพัฒนา วไลยอลงกรณ์ ในพระบรม ราชูปถัมภ์ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 11(2), 247–251.
- เบญจภักดิ์ เจริญมหาวิทยาลัย. (2567). ซอฟต์แวร์เมอร์ มรดกทางวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของไทยของ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. *วารสารวิชาการอยุธยาศึกษา*, 16(1), 84–86.
- ภากร ฉัตรเจริญสุข. (2558). *คุณค่าและการเปลี่ยนแปลงของวัดจีน ในสังกัดคณะสงฆ์จีนนิกายแห่งประเทศไทย กรณีศึกษา: วัดจีนในกรุงเทพฯ* (วิทยานิพนธ์สถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.
- ศิริกมล สายสร้อย. (2551). *หนังสืออ่านเพิ่มเติม วิชา กลุ่มชาติพันธุ์ในรัฐประเทศ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคม ศึกษาศาสตร์และวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 เล่มที่ 5 เรื่อง “เวียดนามในรัฐประเทศ”*. สระแก้ว: โรงเรียนอรัญประเทศ.
- สันติธิดา ร้อยอาแพง. (2563). *พฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงอาหารของนักท่องเที่ยวชาวไทย: กรณีศึกษากลุ่มชาติ พันธุ์ไทยวน จังหวัดสระบุรี* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- เสริมศิริ นิลดา และคณะ (2560). การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวตามรอยชาติพันธุ์ในจังหวัดเชียงราย. *วารสารวิจัยราชภัฏพระนคร (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)*, 12(1), 26–27.
- อนพัทธ์ หนองคู. (2561). *ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดสระแก้ว*. สระแก้ว: สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด สระแก้ว.
- Anholt, S. (2007). *Competitive identity: The new brand management for nations, cities and regions*. London: Palgrave Macmillan.
- Boley, B. B., & McGehee, N. G. (2014). The role of social capital in community-based tourism. *Tourism Management*, 41, 225–237.
- Bramwell, B., & Lane, B. (2011). Critical research on the role of the public sector in tourism management. *Journal of Travel Research*, 50(3), 258–265.
- Cohen, E. (2011). *The anthropology of tourism: A comparative perspective*. New York: Routledge.
- Dinnie, K. (2015). *City branding: Theory and cases*. New York: Palgrave Macmillan.
- Frey, B. S., & George, R. (2011). The economics of tourism: A special issue on tourism management and economics. *Tourism Management*, 32(5), 1024–1030.
- Goss, J., & Leinbach, T. R. (1996). Locality and the tourist industry. *Tourism Geographies*, 1(3), 227–250.
- Harrison, D. (2013). *Tourism and the transformation of the local: Cultural perspectives*. New York: Routledge.
- Kotler, P., & Keller, K. L. (2016). *Marketing Management* (15th ed.). London: Pearson Education.

- McKercher, B., & du Cros, H. (2002). *Cultural tourism: A handbook for managing tourism in cultural sites*. New York: Routledge.
- Nye, J. S. (2004). *Soft power: The means to success in world politics*. New York: PublicAffairs.
- UNESCO Institute for Statistics. (2009). *UNESCO framework for cultural statistics (FCS)* (UIS/TD/09-03). Montréal: UNESCO Institute for Statistics.